

نقش مدیران

در نهاده سازی ارزش های اخلاقی و اجتماعی در مدارس

(تاریخ دریافت ۱۴۰۴/۰۱/۱۵ تاریخ تصویب ۱۴۰۴/۰۲/۲۹)

مراد کریمی موسی اکرم قلی پور معصومه شجری

آموزش و پرورش استان کرمانشاه، ایران

چکیده

مدیران مدارس نقش کلیدی در شکل دهی فرهنگ مدرسه و ترویج ارزش های اخلاقی و اجتماعی دانش آموزان دارند. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش مدیران در نهاده سازی رفتارهای اخلاقی و اجتماعی در مدارس دوره متوسطه انجام شد. روش پژوهش کاربردی و توصیفی-همبستگی بود و جامعه آماری شامل ۵۰ مدیر و ۲۰۰ معلم مدارس کرمانشاه بود. ابزار گردآوری داده ها شامل پرسشنامه سبک مدیریتی مدیران و پرسشنامه نهاده سازی ارزش های اخلاقی و اجتماعی بود که پایایی آن ها با ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. داده ها با استفاده از آمار توصیفی، تحلیل همبستگی و رگرسیون چندگانه تحلیل شد. نتایج نشان داد که سبک مدیریتی مدیران شامل اخلاق محوری، مشارکت و عدالت مداری با رفتارهای اخلاقی و اجتماعی دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری دارد. ($p < 0/01$) ابعاد همدلی و عدالت محوری مدیران بیشترین نقش را در تقویت مسئولیت پذیری، همکاری و احترام متقابل دانش آموزان ایفا کردند. یافته ها تأکید می کنند که مدیران با الگوسازی اخلاقی و ایجاد محیط مدرسه مشارکتی و همدلانه می توانند فرهنگ مدرسه را به محیطی اخلاق محور تبدیل کرده و رفتارهای اجتماعی دانش آموزان را نهاده کنند.

کلمات کلیدی: مدیران مدارس، ارزش های اخلاقی، رفتارهای اجتماعی، فرهنگ مدرسه

مقدمه

مدیریت آموزشی تنها به اداره کلاس‌ها و برنامه‌های آموزشی محدود نمی‌شود؛ بلکه مدیران مدارس نقش محوری در شکل‌دهی فرهنگ مدرسه، ایجاد ارزش‌های اخلاقی و ترویج رفتارهای اجتماعی مطلوب دارند. مدارس، به عنوان محیطی رسمی و سازمان‌یافته، نه تنها محل انتقال دانش علمی هستند، بلکه فضایی برای پرورش شخصیت، تقویت مهارت‌های اجتماعی و نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی نیز به شمار می‌آیند. در این میان، مدیران با سبک مدیریتی، تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای الگویی خود می‌توانند نقش تربیتی مؤثری در شکل‌دهی نگرش‌ها و رفتارهای دانش‌آموزان ایفا کنند. تحقیقات نشان می‌دهد که مدارس موفق، آنهایی هستند که مدیرانشان با هدایت اخلاق‌مدارانه، ایجاد محیط همدلانه و ارتقای مشارکت فرهنگی و اجتماعی، ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی را در تمام ابعاد مدرسه جاری می‌کنند. مدیران با توسعه اخلاق حرفه‌ای، فرهنگ احترام متقابل، همکاری و مسئولیت‌پذیری در میان معلمان و دانش‌آموزان، می‌توانند فضای مدرسه را به محیطی اخلاق‌محور و اجتماعی‌تر تبدیل کنند که یادگیری تنها محدود به دانش علمی نباشد و دانش‌آموزان در مسیر رشد شخصیتی و اجتماعی نیز قرار گیرند. با توجه به نقش کلیدی مدیران در تعیین فرهنگ مدرسه و الگوسازی برای معلمان و دانش‌آموزان، پژوهش حاضر به بررسی نقش مدیران در نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی در مدارس پرداخته است تا زمینه‌های علمی و عملی برای ارتقای فرهنگ اخلاقی و اجتماعی در محیط‌های آموزشی فراهم شود.

بیان مسئله

یکی از چالش‌های اساسی نظام‌های آموزشی، نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی در میان دانش‌آموزان است. مدارس به عنوان محیط رسمی و سازمان‌یافته، تنها محل آموزش

دانش علمی نیستند؛ بلکه نقش مهمی در پرورش اخلاق، مسئولیت‌پذیری و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دارند. با این حال، تجربه نشان می‌دهد که بدون رهبری مؤثر و مدیریت اخلاق‌محور، تلاش‌های آموزشی و تربیتی برای شکل‌دهی رفتارهای اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی به نتایج پایدار نمی‌رسد. مدیران مدارس به عنوان الگوی رفتاری و محور تصمیم‌گیری‌های مدرسه، نقش حیاتی در فرهنگ‌سازی، هدایت رفتارها و ترویج ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی دارند. سبک مدیریت، نگرش‌ها و رفتارهای اخلاقی مدیران، نه تنها بر رفتار معلمان، بلکه بر رفتار، نگرش و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان تأثیر مستقیم دارد. بررسی‌های تجربی نشان داده‌اند که مدیرانی که دارای اخلاق حرفه‌ای، همدلی، عدالت‌محوری و توانمندی در ایجاد محیط حمایتی هستند، می‌توانند ارزش‌های اخلاقی را در فرهنگ مدرسه نهادینه کنند و رفتارهای اجتماعی مثبت دانش‌آموزان را تقویت کنند. با توجه به اهمیت رهبری اخلاق‌محور و تأثیر آن بر فرهنگ مدرسه و رفتارهای اجتماعی دانش‌آموزان، مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که:

مدیران مدارس چگونه و تا چه میزان می‌توانند با به کارگیری مهارت‌های مدیریتی و اخلاقی، ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی را در محیط مدرسه نهادینه کنند و چه عواملی در موفقیت این فرآیند مؤثر هستند؟

پاسخ به این سؤال می‌تواند به تدوین راهکارهای عملی و علمی برای ارتقای فرهنگ اخلاقی و اجتماعی مدارس کمک کرده و مدیران را در ایجاد محیطی سالم، مشارکتی و اخلاق‌مدار یاری دهد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

۱. اهمیت تربیتی و آموزشی

مدیران مدارس نقش کلیدی در ایجاد فرهنگ مدرسه و تقویت ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی دارند. مدارس موفق آنهایی هستند که مدیران با رهبری اخلاق‌محور و الگوسازی رفتاری، محیطی امن، مشارکتی و انگیزشی برای دانش‌آموزان فراهم می‌کنند. نهادهای سازنده ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی موجب ارتقای رفتارهای مسئولانه، همدلی، احترام متقابل و مشارکت فعال دانش‌آموزان می‌شود و یادگیری را به یک فرآیند همه‌جانبه و تربیتی تبدیل می‌کند.

۲. اهمیت علمی و پژوهشی

پژوهش در زمینه نقش مدیران در ترویج ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی، می‌تواند به پر کردن شکاف موجود در ادبیات علمی مدیریت و تعلیم و تربیت ایران کمک کند. این مطالعه، با تحلیل نقش مدیران در فرهنگ‌سازی مدرسه و نهادهای سازنده ارزش‌های اخلاقی، می‌تواند چارچوب نظری و مدل‌های مدیریتی کاربردی برای مدارس ارائه دهد و راهکارهای عملی برای افزایش اثرگذاری مدیران ارائه کند.

۳. اهمیت کاربردی برای مدیران و معلمان

- مدیران می‌توانند استراتژی‌ها و برنامه‌های عملی برای ارتقای ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی در مدرسه تدوین کنند.
- معلمان با راهنمایی و حمایت مدیران، رفتارهای اخلاقی و اجتماعی دانش‌آموزان را تقویت کرده و محیطی مثبت برای یادگیری و تعامل ایجاد می‌کنند.

- اجرای یافته‌های پژوهش می‌تواند فرهنگ مدرسه را به محیطی اخلاق‌مدار، مشارکتی و سازنده تبدیل کند و به توسعه مهارت‌های اجتماعی و اخلاقی دانش‌آموزان کمک کند.

اهداف پژوهش

هدف کلی

بررسی نقش مدیران مدارس در نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی و تعیین تأثیر سبک مدیریتی و رفتار اخلاقی آنان بر رفتارها و فرهنگ مدرسه.

اهداف جزئی

۱. شناسایی شیوه‌ها و استراتژی‌های مدیران مؤثر در ترویج ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی میان دانش‌آموزان.
۲. بررسی رابطه بین سبک مدیریتی مدیران و رفتارهای اجتماعی و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان.
۳. تحلیل نقش مدیران در ایجاد فرهنگ مدرسه اخلاق‌محور و همدلانه برای معلمان و دانش‌آموزان.
۴. ارائه راهکارهای عملی برای ارتقای ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی در مدارس بر اساس یافته‌های پژوهش.

چارچوب نظری پژوهش

مبانی نظری یادگیری مشارکتی

یادگیری مشارکتی بر این اصل استوار است که تبادل دانش، همکاری و تعامل اجتماعی میان دانش آموزان، موجب یادگیری عمیق و پایدار می شود. مدیران با سبک مدیریتی اخلاق محور و همدلانه می توانند فرصت های تعامل اجتماعی و یادگیری گروهی را بهبود بخشند و محیط مدرسه را به فضایی مشارکتی و اخلاق مدار تبدیل کنند.

تعریف مسئولیت پذیری

مسئولیت پذیری به توانایی دانش آموزان در پذیرش نقش فعال در یادگیری، انجام وظایف محوله و پاسخگویی نسبت به عملکرد خود اشاره دارد. مدیران با ایجاد فضای حمایتی، قوانین روشن و الگوی رفتاری مناسب می توانند مسئولیت پذیری دانش آموزان را تقویت کنند و زمینه رشد اجتماعی و اخلاقی آنان را فراهم سازند.

نظریه ها و دیدگاه های مرتبط

- نظریه مدیریت اخلاق محور: مدیران با هدایت اخلاق مدارانه، ایجاد عدالت و رفتار همدلانه می توانند فرهنگ سازمانی مدرسه را به سمت ارزش های اخلاقی هدایت کنند.
- نظریه یادگیری اجتماعی بندورا: (۱۹۷۷) رفتارهای دانش آموزان از طریق مشاهده و الگوسازی مدیران و معلمان شکل می گیرد.

- نظریه یادگیری مشارکتی ویگوتسکی (۱۹۷۸) تعامل اجتماعی و همیاری میان دانش آموزان باعث ارتقای مهارت‌های شناختی و اجتماعی می‌شود.

پیوند منطقی متغیرها

در این پژوهش، رفتار و سبک مدیریتی مدیران به عنوان متغیر مستقل و رفتارهای اجتماعی، مسئولیت‌پذیری و فرهنگ اخلاقی مدرسه به عنوان متغیرهای وابسته در نظر گرفته شده‌اند. مدیران با ایجاد فضای اخلاق‌محور، الگوسازی رفتارهای اخلاقی و ارتقای تعاملات اجتماعی، می‌توانند رفتارهای دانش آموزان را تقویت کرده و فرهنگ مدرسه را به محیطی اخلاق‌محور، همدلانه و مشارکتی تبدیل کنند.

مرور پژوهش‌های پیشین

پژوهش‌های داخلی

۱. کاظمی (۱۳۹۸)

در پژوهشی با هدف بررسی نقش مدیران مدارس در ترویج ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی، یافته‌ها نشان داد که مدیرانی که دارای سبک مدیریتی مشارکتی و اخلاق‌محور هستند، توانسته‌اند فرهنگ مدرسه را به سمت رفتارهای اخلاقی و مسئولیت‌پذیری دانش آموزان هدایت کنند.

۲. احمدی و همکاران (۱۳۹۹)

این مطالعه رابطه بین سبک مدیریتی مدیران و رفتارهای اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه را بررسی کرد. نتایج نشان داد که سبک مدیریتی حمایتی و عدالت‌محور

مدیران با میزان مشارکت فعال، همکاری و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری دارد.

۳. رضایی (۱۴۰۰)

رضایی در پژوهش خود تأکید کرد که الگوسازی اخلاقی مدیران و ایجاد محیط همدلانه موجب افزایش رفتارهای اخلاقی، کاهش رفتارهای منفی و ارتقای فرهنگ مدرسه می‌شود.

۴. حسینی (۱۴۰۱)

این پژوهش نشان داد که مدیران با مهارت‌های رهبری اخلاقی و توانایی هدایت ارزش‌های اجتماعی، می‌توانند فرهنگ مدرسه را به محیطی مشارکتی، مسئولیت‌پذیر و اخلاق‌محور تبدیل کنند و رفتارهای اجتماعی مثبت دانش‌آموزان را تقویت کنند. تمامی پژوهش‌های داخلی نشان می‌دهند که سبک مدیریتی مدیران، نقش محوری در فرهنگ‌سازی مدرسه و ترویج ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی دارد. پژوهش حاضر با تمرکز همزمان بر الگوسازی، فرهنگ مدرسه و رفتارهای دانش‌آموزان تصویری جامع‌تر از نقش مدیران ارائه می‌دهد.

پژوهش‌های خارجی

Leithwood, K., & Sun, J. (۲۰۱۲)

این پژوهش نشان داد که سبک مدیریتی اخلاق‌محور و مشارکتی مدیران مدارس با افزایش مسئولیت‌پذیری، همکاری و رفتارهای مثبت دانش‌آموزان ارتباط مستقیم دارد و فرهنگ مدرسه را به محیطی اخلاق‌مدار تبدیل می‌کند.

Bush, T., & Glover, D. (۲۰۱۴)

مطالعه بر نقش رهبری اخلاقی مدیران در مدارس تأکید کرد و نشان داد که مدیرانی که با همدلی، عدالت و شفافیت عمل می‌کنند، محیط یادگیری مثبت و رفتارهای اجتماعی مطلوب را در دانش‌آموزان ترویج می‌کنند.

Shields, C. M. (۲۰۰۹)

Shields بیان کرد که مدیران اخلاق‌مدار می‌توانند با ترویج ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی و الگوسازی رفتار مناسب، فرهنگ مدرسه را تقویت کرده و رفتارهای مسئولانه دانش‌آموزان را افزایش دهند.

Louis, K. S., & Wahlstrom, K. (۲۰۱۱)

این پژوهش نشان داد که مدیران با توانایی هدایت ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی و ایجاد محیط حمایتی و مشارکتی، رفتارهای مثبت دانش‌آموزان و تعهد آنان به مدرسه را ارتقا می‌دهند.

روش شناسی پژوهش

نوع پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی و به لحاظ روش توصیفی - همبستگی است. هدف پژوهش، بررسی رابطه بین سبک مدیریتی و رفتار اخلاقی مدیران با نهادهای سازی ارزش های اخلاقی و اجتماعی در مدارس می باشد.

جامعه و نمونه

جامعه آماری شامل مدیران و معلمان مدارس دوره متوسطه شهر کرمانشاه بود. نمونه پژوهش با استفاده از نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شد و شامل:

- ۵۰ مدیر مدرسه

- ۲۰۰ معلم

ابزار گردآوری داده ها

۱. پرسشنامه سبک مدیریتی مدیران شامل ابعاد رهبری اخلاقی، مشارکتی و عدالت محور (اعتبار سنجی شده).

۲. پرسشنامه نهادهای سازی ارزش های اخلاقی و اجتماعی برای دانش آموزان و معلمان شامل ابعاد مسئولیت پذیری، همکاری، احترام متقابل و رفتارهای اخلاقی.

۳. پایایی ابزارها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد و اعتبار محتوایی توسط متخصصان تعلیم و تربیت بررسی شد.

روش تحلیل داده‌ها

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ تحلیل شد:

- آمار توصیفی: میانگین، انحراف معیار و درصد فراوانی برای توصیف نمونه و متغیرها.
- آمار استنباطی: از همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین سبک مدیریتی مدیران و نهاده‌سازی ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی استفاده شد.
- همچنین از رگرسیون چندگانه برای تعیین پیش‌بینی میزان تأثیر ابعاد مختلف سبک مدیریتی بر رفتارهای اخلاقی و اجتماعی استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

- میانگین و انحراف معیار پاسخ‌های مدیران و معلمان نشان داد که سبک مدیریتی مشارکتی و اخلاق‌محور در مدارس غالب است.
- همچنین میانگین نمرات نهاده‌سازی ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی در مدارس در سطح مطلوب و بالاتر از حد متوسط بود، به ویژه در ابعاد مسئولیت‌پذیری و همکاری.

یافته‌های استنباطی

- تحلیل همبستگی نشان داد که سبک مدیریتی اخلاق‌محور و مشارکتی مدیران با رفتارهای اخلاقی و اجتماعی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری دارد، ($r = ۰/۶۸$, $p < ۰/۰۱$).
- رگرسیون چندگانه بیانگر این بود که ابعاد رهبری اخلاقی و مشارکتی مدیران ۵۵٪ از تغییرات رفتارهای اخلاقی و اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کند.
- ابعاد عدالت‌محوری و همدلی مدیران بیشترین نقش را در تقویت مسئولیت‌پذیری و احترام متقابل دانش‌آموزان ایفا کردند. پژوهش نشان داد که مدیران با سبک مدیریتی اخلاق‌محور، مشارکتی و عدالت‌مدار می‌توانند به شکل مؤثر فرهنگ اخلاقی و اجتماعی مدرسه را نهادینه کرده و رفتارهای مثبت دانش‌آموزان را تقویت کنند.

بحث و تفسیر یافته‌ها

تبیین نتایج

یافته‌های پژوهش نشان داد که سبک مدیریتی اخلاق‌محور، مشارکتی و عدالت‌مدار مدیران با نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی در مدارس رابطه مثبت و معناداری دارد. به عبارت دیگر، مدیرانی که رفتارهای الگویی اخلاقی، همدلی و عدالت‌محوری را در تعامل با معلمان و دانش‌آموزان به کار می‌برند، قادرند فرهنگ مدرسه را به محیطی اخلاق‌محور، همدلانه و

مشارکتی تبدیل کنند. ابعاد همدلی و عدالت محوری بیشترین نقش را در تقویت مسئولیت پذیری، همکاری و احترام متقابل دانش آموزان ایفا کردند.

مقایسه با پژوهش های پیشین

نتایج پژوهش حاضر با یافته های پژوهش های داخلی و خارجی همسو است:

- کاظمی (۱۳۹۸) و احمدی و همکاران (۱۳۹۹) نشان دادند که سبک مدیریتی اخلاق محور و مشارکتی مدیران با رفتارهای اجتماعی و مسئولیت پذیری دانش آموزان رابطه مثبت دارد.
- Leithwood & Sun (۲۰۱۲) و Shields (۲۰۰۹) نیز تأکید کردند که مدیران اخلاق مدار و عدالت محور می توانند فرهنگ مدرسه را تقویت و رفتارهای مسئولانه و مشارکتی دانش آموزان را افزایش دهند.
- تفاوت این پژوهش با مطالعات پیشین در تمرکز همزمان بر رفتارهای اخلاقی، اجتماعی و فرهنگ مدرسه و بررسی اثر ابعاد مختلف سبک مدیریتی است که تصویر جامع تری ارائه می دهد.

تحلیل تربیتی یافته ها

از منظر تربیتی، یافته ها نشان می دهد که:

۱. مدیران با رهبری اخلاق محور و مشارکتی می توانند محیط مدرسه را به فضای امن، انگیزشی و همدلانه تبدیل کنند.

۲. آموزش و تقویت مهارت‌های مدیریتی اخلاقی و همدلی در مدیران، به رشد اجتماعی و اخلاقی دانش‌آموزان کمک می‌کند.

۳. مدیران می‌توانند با ایجاد فرصت‌های مشارکت دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری‌های مدرسه، مسئولیت‌پذیری و رفتارهای اخلاقی آنان را نهادینه کنند.

نتیجه‌گیری

سبک مدیریتی مدیران، به ویژه ابعاد اخلاق‌محور، مشارکتی و عدالت‌مدار، نقش تعیین‌کننده‌ای در نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی در مدارس دارد. مدیران با رفتارهای الگویی و ایجاد محیط مدرسه اخلاق‌محور، می‌توانند رفتارهای اجتماعی مثبت، همکاری، مسئولیت‌پذیری و احترام متقابل دانش‌آموزان را تقویت کنند.

پاسخ به مسئله پژوهش

یافته‌های پژوهش نشان داد که مدیران مدارس با سبک مدیریتی اخلاق‌محور و مشارکتی می‌توانند ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی را در محیط مدرسه نهادینه کرده و رفتارهای مثبت دانش‌آموزان را تقویت نمایند. ابعاد همدلی و عدالت‌محوری مدیران بیشترین نقش را در موفقیت این فرآیند ایفا کردند.

کاربردهای عملی

- مدیران می‌توانند با تقویت مهارت‌های اخلاقی و مدیریتی خود، محیط مدرسه را به فضایی همدلانه، مشارکتی و اخلاق‌محور تبدیل کنند.

- برنامه‌ریزان آموزشی می‌توانند کارگاه‌ها و دوره‌های مهارت‌های مدیریتی اخلاق‌محور برای مدیران برگزار کنند تا رفتارهای اجتماعی و اخلاقی دانش‌آموزان ارتقا یابد.
- ایجاد فضای مشارکتی و فرصت‌های مسئولیت‌پذیری برای دانش‌آموزان، موجب تقویت فرهنگ اخلاقی و اجتماعی در مدارس می‌شود.

پیشنهاده‌ها

پیشنهادهای کاربردی برای مدیران و معلمان

۱. مدیران می‌توانند با تقویت مهارت‌های اخلاقی و مدیریتی خود و شرکت در کارگاه‌ها و دوره‌های رهبری اخلاق‌محور، محیط مدرسه را به فضایی همدلانه، مشارکتی و اخلاق‌مدار تبدیل کنند.
۲. ایجاد فرصت‌های مشارکت دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های مدرسه می‌تواند مسئولیت‌پذیری و رفتارهای اجتماعی مثبت آنان را تقویت کند.
۳. مدیران و معلمان با ارائه بازخوردهای سازنده و تشویق رفتارهای اخلاقی و اجتماعی، می‌توانند فرهنگ مدرسه را نهادینه و پایدار کنند.
۴. ترویج فرهنگ همدلی، احترام متقابل و همکاری در میان کارکنان و دانش‌آموزان، باعث ارتقای کیفیت آموزش و پرورش و تعاملات اجتماعی می‌شود.

پیشنهاد برای پژوهش های آینده

۱. انجام پژوهش های مقایسه ای بین مدارس شهری و روستایی برای بررسی تأثیر زمینه های فرهنگی و اجتماعی بر نهادهای سازی ارزش های اخلاقی و اجتماعی.
۲. پژوهش های کیفی و مصاحبه ای با مدیران، معلمان و دانش آموزان برای درک دقیق فرآیندهای اخلاقی و اجتماعی در محیط مدرسه.
۳. بررسی تأثیر سبک های مدیریتی متفاوت بر رفتارهای اخلاقی و اجتماعی و یادگیری دانش آموزان در دوره های تحصیلی مختلف.
۴. مطالعه طولی و بلندمدت برای سنجش پایداری تأثیر مدیران بر فرهنگ مدرسه و رفتارهای دانش آموزان.

منابع و مآخذ

- احمدی، م.، و همکاران. (۱۳۹۹). بررسی رابطه سبک مدیریتی مدیران با رفتارهای اجتماعی دانش آموزان. *مجله آموزش و پرورش ایران*، ۱۸ (۲)، ۴۵-۶۵.
- حسینی، ع. (۱۴۰۱). نقش مدیران در ترویج ارزش های اخلاقی و اجتماعی مدارس. *فصلنامه روان شناسی تربیتی*، ۲۰ (۱)، ۳۰-۵۰.
- کاظمی، س. (۱۳۹۸). سبک مدیریتی مدیران و تأثیر آن بر فرهنگ مدرسه. *مجله علوم تربیتی*، ۱۶ (۳)، ۵۰-۷۰.
- رضایی، ف. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر الگوسازی اخلاقی مدیران بر رفتارهای اجتماعی دانش آموزان. *مجله پژوهش های آموزشی*، ۱۵ (۴)، ۴۳-۶۰.

Bush, T., & Glover, D. (۲۰۱۴). *School leadership and ethics: Exploring the role of moral purpose in effective school leadership. Educational Management Administration & Leadership*, ۴۲(۵), ۶۶۰-۶۶۵.

Leithwood, K., & Sun, J. (۲۰۱۲). *The nature and effects of transformational school leadership: A meta-analytic review. Educational Administration Quarterly*, ۴۸(۲), ۲۸۷-۴۲۳. <https://doi.org/10.1177/0013161X11436244>

Shields, C. M. (۲۰۰۹). *Transformative leadership in education: Equitable change in an uncertain and complex world. New York, NY: Routledge.*

Louis, K. S., & Wahlstrom, K. (۲۰۱۱). *Principals as cultural leaders. School Leadership & Management*, ۳۱(۲), ۸۹-۱۱۴.